

Đề bài

Phân tích đoạn thơ sau đây trích
trong bài thơ

Đất nước

của Nguyễn Đình Thi

Mùa thu nay khác rồi

.....

Những buổi ngày xưa vọng nói về.

Bài làm

Đất nước là một tác phẩm ngắn được sáng tác trong một thời gian dài. Nguồn cảm hứng của Nguyễn Đình Thi trải dài suốt cuộc kháng chiến chống Pháp. Có thể coi đoạn trích sau đây đã kết tinh nghệ thuật của toàn bài thơ nổi tiếng này:

*Mùa thu nay khác rồi
Tôi đứng vui nghe giữa núi đồi
Gió thổi rừng tre phấp phới
Mùa thu thay áo mới
Trong biếc nói cười thiết tha
Trời xanh đây là của chúng ta
Núi rừng đây là của chúng ta
Những cánh đồng thơm ngát
Những ngả đường bát ngát
Những dòng sông đỏ nặng phù sa
Nước chúng ta
Nước những người chưa bao giờ khuất
Đêm đêm rì rầm trong tiếng đất
Những buổi ngày xưa vọng nói về.*

Bài thơ *Đất nước* được hình thành từ ba mảng thơ, chủ yếu từ bài thơ *Sáng mát trong như sáng năm xưa* viết năm 1948 và bài thơ *Đêm mít tinh* viết năm 1949, kết hợp với đoạn sau cùng (khổ 5 đến khổ 11) viết năm 1955. Riêng mười bốn câu thơ trích thể hiện một cảm hứng nhất quán về đất nước: tự hào về đất nước ta giàu đẹp, truyền thống dân tộc ta anh hùng, nhân dân ta chiến đấu kiên cường vì độc lập, tự do.

Từ hoài niệm về *những ngày thu đã xa* trong đoạn trước, ý thơ dẫn vào cảm xúc về *mùa thu nay* của cách mạng, của dân tộc giữa chiến khu Việt Bắc, bằng một dòng thơ năm tiếng bình dị nhưng tạo cảm giác có sự thay đổi lớn: một mùa thu mới của dân tộc, của đất nước đang hồi sinh. Lời thơ vút cao, giọng thơ sôi nổi thể hiện niềm vui náo nức:

*Mùa thu nay khác rồi
Tôi đứng vui nghe giữa núi đồi*

Cảnh sắc thiên nhiên của đất nước quê hương thật tươi vui. Nếu mùa thu năm xưa xao xác heo may buồn thì mùa thu nay *gió thổi rừng tre phấp phới*; năm xưa lá rơi đầy thềm nắng của những con phố dài Hà Nội thì nay cả bầu trời thu Việt Bắc xanh biếc tươi vui:

*Gió thổi rừng tre phấp phới
Mùa thu thay áo mới
Trong biếc nói cười thiết tha.*

Niềm vui to lớn lan tỏa khắp đất trời, cây cỏ và tràn ngập lòng người. Nhà thơ đang lắng tâm hồn để cảm nhận niềm vui từ làn gió thu trong mát,

từ sắc trời thu xanh biếc và nhất là từ giọng nói tiếng cười thiết tha của mọi người, trong nỗi mừng vui quê hương vừa được giải phóng, qua nghệ thuật nhân hóa với chủ thể trữ tình *trời thu*.

Xúc cảm về mùa thu đất nước còn gắn liền với niềm tự hào làm chủ đất nước. Dưới cái nhìn say đắm của nhà thơ, đất nước trải rộng núi sông, nơi nào cũng tươi đẹp, nơi nào cũng màu mỡ phì nhiêu:

*Trời xanh đây là của chúng ta
Núi rừng đây là của chúng ta
Những cánh đồng thơm ngọt
Những ngả đường bát ngát
Những dòng sông đỏ nặng phù sa*

Diệp khúc *của chúng ta* như ngân lên, vang vọng cả không gian bao la. Tất cả những gì quen thuộc trên đất nước này là *của chúng ta*. Tư thế của nhân vật trữ tình trong mấy câu thơ trên là thế đứng của con người kiêu hãnh ngẩng cao đầu sau bao nhiêu năm chiến đấu gian khổ mới giành được quyền làm chủ đất nước. *Trời thu trong biếc, núi rừng, những ngả đường bát ngát, những cánh đồng thơm mát, những dòng sông đỏ nặng phù sa* trở nên đẹp đẽ, đáng yêu mến lạ thường, vì đã thuộc về ta. Hình ảnh tiếp nối hình ảnh, nhạc điệu rộn ràng, âm hưởng khoáng đạt, lời thơ trải dài như vô tận, các dòng thơ liên kết nhau cùng xoay quanh một nội dung, đó là niềm kiêu hãnh tự hào của con người làm chủ đất nước.

Từ không gian rộng lớn của đất nước như *trời xanh, núi rừng, những cánh đồng, những ngả đường, những dòng sông*, mạch thơ chuyển sang chiều dài của thời gian. Cảm hứng của nhà thơ từ hiện tại trở về quá khứ, thể hiện truyền thống bất khuất của dân tộc:

*Nước chúng ta,
Nước những người chưa bao giờ khuất*

Từ giọng điệu rộn ràng náo nức ở đoạn thơ trên, giọng thơ chợt trầm lắng suy tư. *Nước chúng ta*, dòng thơ chỉ ba từ nhưng chất chứa bao điều thiêng liêng pha lẫn tự hào. Dòng thơ tiếp theo là một khẳng định: *Nước những người chưa bao giờ khuất*. Như vậy bề dày của hàng ngàn lịch sử dân tộc đã được Nguyễn Đình Thi nhận thức và diễn đạt sâu sắc qua những dòng thơ giản dị mà sâu lắng:

*Đêm đêm rì rầm trong tiếng đất
Những buổi ngày xưa vọng nói về*

Mười bốn dòng thơ đã thể hiện chất trữ tình bay bổng hòa quyện chất chính luận sâu sắc, với nghệ thuật diễn đạt tài hoa, từ ngôn ngữ giàu hình ảnh gợi cảm đến những dòng thơ giàu âm điệu, giọng thơ lúc sôi nổi rạo rực, lúc lắng đọng suy tư. Nghệ thuật đó đã thể hiện được một đề tài vừa là nguồn cảm hứng chủ đạo của thơ ca thời kì hiện đại trong nhiều bài thơ có giá trị như Tố Hữu, Chế Lan Viên, Nguyễn Khoa Điềm... đó là đề tài về đất nước.